

N. Smetyna, Doctor of Sciences (Economics), Associate Professor,
N. Klevtsevich, PhD in Economics
Odessa National Economic University, Odessa, Ukraine

THE ROLE OF PPP IN ENSURING A SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TERRITORIAL SOCIO-ECONOMIC SYSTEMS

The role of state partnership with a private sector in ensuring development of territorial socio-economic systems was grounded. The process of interaction between local authorities and private operators was considered in the context of three stages: justification of the partnership necessity, conclusion a partnership agreement and monitoring the commitments implementation. The situation regarding distribution of PPP projects on the scope of partnership was described that allow to consider the instrument as a basis for joint responsibility for the development of priority sectors of the regional economy. The major issues of interaction between public and private operators that require legislative regulation were identified. The main components of evaluating the effectiveness of PPP projects from a government position and their logical sequence were suggested.

Keywords: Sustainable Development, Public Private Partnerships, Territorial Socio-Economic Systems, Effectiveness Evaluation.

References (in Latin): Translation / Transliteration / Transcription

1. Yefymenko, T.I., Cherevykov, Ye. L. et al., 2012. In T.I. Yefymenko (Ed.). Public-private partnership in the system of economic regulation. Kyiv (in Ukr.)
2. Lebeda, T., & Zapatrina, I., 2011. Public-private partnership as a factor of economic growth and problems of its development in Ukraine. *Ekonomist (Economist)*, 3, 52-58 (in Ukr.).
3. Kylymnyk, I.I., Koliada, T.A., Dombrovska, A.V. et al., 2015. The legal regulation of public-private partnership in housing and communal services of Ukraine. Kharkiv: KhNUMH im. O.M. Beketova (in Ukr.)
4. Jomo, K.S., Anis Chowdhury, Krishnan Sharma, Daniel Platz. 2016, February. Public-Private Partnerships and the 2030 Agenda for Sustainable Development: Fit for purpose (Working Paper №.148). Department of Economic & Social Affairs. Available at: http://www.un.org/esa/desa/papers/2016/wp148_2016.pdf.
5. Verkhovna Rada of Ukraine. 2012. About public-private partnership (Law of Ukraine). Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> (in Ukr.)
6. Verkhovna Rada of Ukraine. 2011. Some issues of implementation of public-private partnerships (Cabinet of Ministers Decree). Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> (in Ukr.)
7. Tkachenko, Y.N., Savchenko, Ya.V., & Evseeva, M.V., 2014. The methodology of selection and evaluation of the effectiveness of public-private partnership projects in view of the stakeholders interests. *Dyskussiya (Discussion)*, 8. Available at: <http://www.journal-discussion.ru/publication.php?id=1168> (in Russ.)
8. Koryukovka district administration/ Mechanisms of public private partnership application. Available at: <http://koradm.cg.gov.ua/index.php?id=192407&tp=0> (in Ukr.).
9. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. 2017. Reference on the results of the implementation of PPP in the first half of 2016 (as of 05/01/2017). Available at: <http://www.me.gov.ua> (in Ukr.).
10. Private Participation in Infrastructure1 Database (PPIDB) – Half Year Update (January – June 2016) (2017). Available at: <https://ppi.worldbank.org/~media/GIAWB/PPIDB/Documents/Global-Notes/H1-2016-Global-Update.pdf>.
11. Review of the European PPP Market First half of 2016, 2017. Available at: http://www.eib.org/epec/resources/publications/epec_market_update_2016_h1_en.
12. Pakulin, S., Tsytkin, Y. & Pakulina, A., 2017. The Development of Public-private Partnerships in the Region in Terms of Global Economic Slowdown, *Traektoriâ nauki (The trajectory of science)*, 3, pp. 4.9 – 4.23 (in Ukr.) DOI: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.18-5>.

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2017; 5(194): 45-50

УДК 368.023.5:368.91

JEL classification: G22

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2017/194-5/7>

Н. Ткаченко, д-р екон. наук, проф.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна,
О. Кривицька, канд. екон. наук, доц.
Національний університет "Острозька академія", Острог, Україна

СУЧАСНА ПРАГМАТИКА СТРАХОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА ПРИ СТРАХУВАННІ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

В статті досліджено практичні аспекти діяльності страхових посередників в Україні. Систематизовано показники діяльності страхових посередників на ринку страхування життя в Україні за 2012-2016 рр. Представлено визначення страхового посередника у широкому та вузькому значеннях. Визначено мету діяльності страхових посередників та на цій підставі схематично відображено спільне та відмінне в діяльності ключових представників страхового посередництва – страхових агентів та страхових брокерів.

Ключові слова: страхування життя; страхові платежі; страхові посередники; агенти; брокери.

Постановка проблеми. Одним із головних секторів ринку небанківських фінансових послуг виступає страховий ринок. Враховуючи темпи з якими він розвивається протягом останніх десяти років, можна сміливо стверджувати, що страхування має досить позитивні стратегічні перспективи свого розвитку, зокрема в частині таких видів як медичне страхування, пенсійне страхування, а також страхування життя. Саме ці види страхування в Україні є не те що не розвинені, вони просто ще не знайшли свого споживача. Сприяло цьому досить багато чинників як суб'єктивного так і об'єктивного характеру, як макрорівня так і мікрорівня.

Світовий досвід розвитку страхування життя має не те що багаторічну, а в деяких випадках можна відзначити багатовікову історію. І весь цей час завжди актуальною була, є та і буде проблематика забезпечення ефективної взаємодії між страховальниками та компаніями зі страхування життя. Саме цей вид страхування

носить досить суб'єктивний характер, а тому і вимагає індивідуального підходу до кожного потенційного страховальника. Риторичним в цьому аспекті постає наступне питання, а чи матимуть можливості страховики самотійно охопити усіх потенційних страховальників та надати їм своєчасну консультацію.

Це питання має й економічне підґрунтя – якщо страховик не встигне налагодити співпрацю із клієнтом в певний час, то вже через досить невеликий проміжок часу він стане клієнтом іншої страхової компанії, тим самим втрачається можливість отримання додаткової фінансової вигоди від розміщення тимчасово вільних коштів резервів зі страхування життя.

Також у контексті перспектив розвитку страхування життя не менш важливою постає наявність серед потенційних страховальників достатньої інформації та знань про цей вид страхування та про страхових компаній, що мають ліцензію на право здійснення цього виду страху-

вання. Звичайно, вивчити всіх страховиків зі страхування життя та розібратися у всьому спектрі можливих варіацій договорів зі страхування життя непередбаченому потенційному страховальнику практично не реально.

Тому, враховуючи вище викладене, постає закономірною необхідність пошуку дієвого механізму налагодження взаємовідносин та подальшої співпраці між страховиками та страховальниками. Одним із ефективних та практично дієвих механізмів може бути залучення третіх осіб – страхових посередників, які забезпечать можливість максимального охоплення страхового поля.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика страхового посередництва в різних аспектах розглядалась в працях вітчизняних вчених та науковців.

Визначенню місця та ролі страхових посередників приділяли свої праці, Махортов Ю.О. та Телічко Н.О. [1], Приказюк Н.В. [2], Панченко О.І. [3], Налукова Н. І. [4], Бачо Р.Й. [5], Кнейслер О.В. [6]. Правове регулювання діяльності страхових посередників здійснюється на основі нормативно-правових актів [7], [8], а також його досліджувала Головачова С.А. [9], міжнародний досвід діяльності страхових посередників розглядав Пікус Р. [10] та інші.

Методологія. В статті використано такі методи дослідження: для вивчення структури та виявлення основних тенденцій розвитку страхового посередництва в Україні – метод статистичного аналізу; для оцінки динаміки надходжень страхових платежів зі страхування життя в розрізі резидентів та нерезидентів, а також за договорами, укладеними страховими посередниками –

метод порівняльного аналізу; для систематизації та візуалізації отриманих результатів дослідження – таблицний і графоаналітичний методи. Джерелами даних та емпіричною базою дослідження є консолідовані звітні дані Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг та зведена динаміка основних показників страхового ринку Федерації страхових посередників України.

Мета статті – вивчення ролі, стану та сутності страхового посередництва при реалізації послуг зі страхування життя.

Результати. Закономірності економічного розвитку, які супроводжують нашу державу протягом усіх років її незалежності характеризуються нестабільністю, а в деяких випадках і неспроможністю держави забезпечити належний рівень та якість життя громадян. Все більше і більше факторів схиляють населення до того, що необхідно не просто усвідомити, і й здійснювати реальні кроки, що пошуку альтернативних джерел фінансового забезпечення свого життя протягом усього періоду активної трудової діяльності. В цьому контексті слід відзначити, що такі джерела можуть мати як короткостроковий характер, так і довгостроковий. Неабияке значення для населення має страхування життя, як визнане світом ефективне та надійне підґрунтя свого фінансового забезпечення в довгостроковій перспективі.

Про усвідомлення необхідності укладати договори зі страхування життя все більшою і більшою чисельністю нашого населення свідчать і дані таблиці 1.

Таблиця 1. Динаміка страхових платежів із страхування життя в розрізі резидентів та нерезидентів в Україні за 2012-2016 рр.

Назва показника	Абсолютне значення, тис. грн.					Темп приросту, %			
	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2013/ 2012	2014/ 2013	2015/ 2014	2016/ 2015
Надходження страхових платежів від резидентів	1805125,6	22657622,7	2150158,1	2165716,6	2748125,2	1155,2	-90,5	0,7	26,9
Надходження страхових платежів від нерезидентів	4409,6	503256,9	9605,2	20876,7	8006,1	11312,8	-98,1	117,3	-61,7
Всього страхових платежів	1809535,2	23160879,6	2159763,3	2186593,3	2756131,3	1179,9	-90,7	1,2	26,0

Джерело: розраховано автором самостійно на основі [11], [12].

На основі даних, що відображає таблиця 1, відзначаємо щорічний приріст надходження страхових платежів зі страхування життя в цілому по Україні, в тому числі, в розрізі резидентів та нерезидентів. Виключенням є лише 2014 рік. Зменшення суми надходження страхових платежів зі страхування життя від громадян України пов'язано із початком військово-політичного конфлікту, проте це зменшення було менше 10 %. На-

ступні два роки населення віднайшло свої сили і розуміння необхідності страхового захисту життя і протягом 2015 р. та 2016 р. почало все активніше приймати участь у страхових відносинах такого виду.

Слід відзначити, що страховальниками практично стовідсотково протягом 2012-2016 рр. були резиденти (таблиця 2).

Таблиця 2. Структура надходжень страхових платежів зі страхування життя в розрізі резидентів та нерезидентів в Україні за 2012-2016 рр.

Назва показника	2012 р.		2013 р.		2014 р.		2015 р.		2016 р.	
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %
Надходження страхових платежів від резидентів	1805125,6	99,8	22657622,7	97,8	2150158,1	99,6	2165716,6	99,0	2748125,2	99,7
Надходження страхових платежів від нерезидентів	4409,6	0,2	503256,9	2,2	9605,2	0,4	20876,7	1,0	8006,1	0,3
Всього страхових платежів	1809535,2	100,0	23160879,6	100,0	2159763,3	100,0	2186593,3	100,0	2756131,3	100,0

Джерело: розраховано автором самостійно на основі [11], [12].

Страховальники-нерезиденти найбільш активно страхували своє життя в 2015 р. Саме цього року сума отриманих страхових платежів від них сягнула одного відсотка від загальної суми усіх зібраних страхових платежів зі страхування життя.

Протягом досліджуваного періоду активізувалась і результативність діяльності страхових посередників (таблиця 3).

Таблиця 3. Динаміка надходжень страхових платежів зі страхування життя за договорами, укладеними посередниками в розрізі страховиків резидентів та нерезидентів в Україні за 2012-2016 рр.

Назва показника	Абсолютне значення, тис. грн.					Темп приросту, %			
	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2013/2012	2014/2013	2015/2014	2016/2015
Страхові платежі, отримані страховиками-резидентами	545,3	668,1	746,0	1 183,2	1 814,7	+22,5	+11,7	+58,6	+53,4
Страхові платежі, отримані страховиками-нерезидентами	0	0	0	0	0	-	-	-	-
Всього страхових платежів	545,3	668,1	746,0	1 183,2	1 814,7	+22,5	+11,7	+58,6	+53,4

Джерело: розраховано автором самостійно на основі [11], [12].

В Україні протягом 2012-2016 рр. активізувалась діяльність страхових посередників, що проявлялося у прирості отриманих страхових платежів зі страхування життя за договорами, укладеними посередниками відповідно на 22,5 % у 2013 році, порівняно із 2012 роком. Незважаючи на те, що в 2014 році по країні спостерігалось хоч і не значне, але зменшення суми надходжень страхових платежів з цього виду страхування, страхові посередники працювали досить активно та плідно і за рахунок цього вони забезпечили приріст страхових пла-

тежів на 11,7 %. Наступних два роки (2015 та 2016) працювали стабільно позитивно.

Також слід відзначити, що страхові посередники на вітчизняному страховому ринку в сфері страхування життя працюють лише зі страховиками резидентами.

Незважаючи нібито на позитивні тенденції, які відзначаємо в наведених вище таблицях, доречним буде акцентувати свою увагу на тому, що страхове посередництво в Україні ще далеко не в активній фазі своєї діяльності (таблиця 4).

Таблиця 4. Показники діяльності страхових посередників в організації страхування життя в Україні за 2012-2016 рр.

Назва показника	Значення показника в розрізі років				
	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Страхові платежі, отримані за договорами страхування життя, тис. грн.	1809535,2	23160879,6	2159763,3	2186593,3	2756131,3
Страхові платежі, отримані від страхових посередників, тис. грн.	545,3	668,1	746,0	1 183,2	1 814,7
Частка страхових платежів, отриманих від страхових посередників, %	0,03	0,00	0,03	0,05	0,07
Кількість договорів, укладених зі страхування життя	2473413	74190209	1270405	1495216	1346668
Кількість договорів зі страхування життя, укладених посередниками	2	0	5	582	1197

Джерело: розраховано автором самостійно на основі [11], [12].

Так, протягом усього досліджуваного періоду, страховими посередниками України зібрано було страхових платєжів зі страхування життя менше одного відсотка від загальної суми страхових платєжів. Отриманих в Україні за договорами страхування життя. Говорити чи це добре, чи ні, напевно не слід, оскільки протягом 2015 та 2016 років все активнішою та активнішою стає їх діяльність. За офіційними даними Федерації страхових посередників України наводяться наступні цифри: 2015 рік – кількість укладених договорів становить 582, а в 2016 р. за сприяння страхових посередників було укладено 1197 договорів страхування життя. Це свідчить про те, що на ринку є досить велика кількість по-

тенційних страхувальників, які ще не охоплені компаніями зі страхування життя, але готові співпрацювати навіть через посередників.

З цієї точки зору слід відзначити, що на перший план виходить проблематика компетентності та фаховості консультаційних послуг, що надаються страховими посередниками. А для цього потрібно, в першу чергу, чітко усвідомити, хто такі страхові посередники, яка мета їх діяльності, а також не доречно ототожнювати страхових посередників із просто особами, які наділені функціями страхових посередників.

Пропонується розглядати сутність страхових посередників у широкому та вузькому аспектах (рисунк 1).

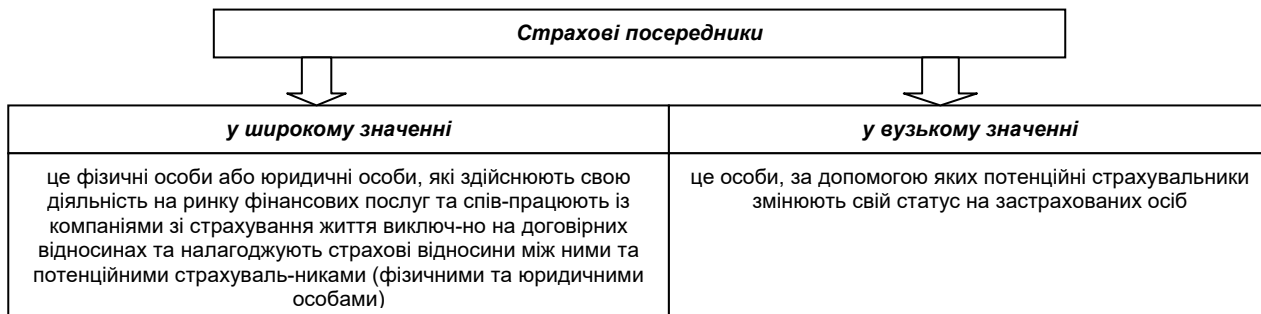

Рис.1. Сутність страхових посередників у широкому та вузькому розуміннях

Джерело: розроблено автором самостійно.

Враховуючи вищевикладену сутність страхових посередників, рекомендується визначати метою їх діяльності отримання фінансової винагороди у формі комісійних.

Специфіка страхових відносин виокремлює можливість функціонування на страховому ринку, зокрема у

сфері страхування життя як страхових брокерів, так і страхових агентів. Проте доречно звернути увагу на особливості їх функціонування (рисунк 2).

Рис. 2. Функціонування страхових посередників в організації страхування життя

Джерело: розроблено автором самостійно.

Представлення страхового посередництва як агентів так і брокерів при страхуванні життя має свої переваги та недоліки. Потенційним страхувальникам слід звернути увагу на той факт, що страхові агенти як правило є представниками лише однієї страхової компанії. Оскільки розмір їхньої заробітної плати буде залежати від розміру комісійних, які в свою чергу, як правило, залежать від кількості укладених договорів страхування, то основний акцент вони будуть ставити на

переконання потенційного страхувальника, придбати той чи інший страховий продукт саме в цій компанії.

На відміну від агентів, страхові брокери є незалежними від конкретної страхової компанії. Тобто першочерговим завданням для брокера постає навести аргументи для потенційного страхувальника, які б переконали його у необхідності придбання договору зі страхування життя. Наступним його кроком має стати проведення оцінки його фінансової спроможності та визна-

чення потреб. Лише після цього брокер має запропонувати можливі альтернативні варіанти програм страхування життя в декількох страхових компаніях. Цим самим він має навести максимальну кількість аргументів "за" та "проти" по кожному з варіантів. Потенційний страхувальник має здійснити вибір самостійно і усвідомлено, лише тоді не буде проблем в довгостроковій перспективі його проплати.

Висновки та дискусія. На сьогоднішній день досить позитивні тенденції спостерігаються в розвитку страхування життя в Україні. Незважаючи на те, що з кожним роком все зростають та зростають обсяги страхових платежів зі страхування життя, а також і суми виплачених страхових відшкодувань, в Україні цим видом страхування охоплена лише незначна частка потенційних страхувальників. Тому саме страхові посередники є тим інструментом, який дасть змогу максимально охопити страхове поле. Єдиним акцентом тут варто відзначити – рівень професіоналізму, порядність та компетентність представників страхового посередництва. Чим вищий рівень професіоналізму страхового посередника на ринку, тим ефективнішим буде розвиток страхування життя в Україні. Тому досить дискусійним питанням на страховому ринку України залишається підготовка фахівців зі страхового посередництва, адже в сфері страхування життя вони мають працювати не просто як посередники, а свого роду, вони є фінансовими консультантами. А це, в свою чергу, вимагає певного рівня знань, компетентностей та вміння нести відповідальність.

Список використаних джерел

1. Махортов Ю.О. Роль страхових брокерів у розвитку страхового ринку України / Ю. О. Махортов, Н. О. Телічко // Економічний вісник Донбасу. – 2009. – №4(18). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/23816/22-Makhortov.pdf?sequence=1>

2. Приказок Н.В. Діяльність страхових брокерів в Україні та її регулювання / Н. В. Приказок. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1780>

3. Панченко О.І. Ринок страхових посередників в умовах макроекономічної нестабільності / О. І. Панченко, А. В. Сорока // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2015. – №3(3). – с. 265-272.

4. Налукова Н.І. Страхове посередництво у контексті забезпечення збалансованості інтересів страховиків і страхувальників / Н. І. Налукова // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – №10. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-10-2016/18-vipusk-10-kviten-2016-r/2005-nalukova-n-i-strakhove-poserednitstvo-u-konteksti-zabezpechennya-zbalansovanosti-interesiv-strakhovikiv-i-strakhuvainikiv>

5. Бачо Р.Й. Діяльність страхових брокерів як суб'єктів страхового підприємництва в реаліях України / Р.Й. Бачо // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2011. – №1(55). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ven.ztu.edu.ua/article/view/65289/61361>.

6. Кнейслер О.В. Страхове посередництво на ринку перестрахування / О. В. Кнейслер // ACTUAL PROBLEMS OF ECONOMICS. – 2013. – №1(139). – с. 154-159.

7. Закон України "Про страхування" від 07.03.1996 No 85/96-BP [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.

8. Постанова КМУ "Про порядок провадження діяльності страховими посередниками" від 18.12.1996 No 1523 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1523-96-%D0%BF>.

9. Головачова С.А. Правове становище страхових брокерів: проблемні аспекти / С. А. Головачова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2015/6_2_2015/part_2/13.pdf.

10. Пікус Р. Міжнародний досвід діяльності страхових посередників / Р. Пікус, О. Терещенко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2009. – №107/108. – с. 20-23.

11. Консолідовані звітні дані Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nfp.gov.ua/content/konsolidovani-zvitni-dani.html>.

12. Український страховий ринок: зведена динаміка основних показників страхового ринку. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://fspu.com.ua/statystyka_ukrainskyj_strahovyj_rynok.

**Надійшла до редколегії 13.07.17
Date of editorial approval 14.08.17**

Author's declaration on the sources of funding of research presented in the scientific article or of the preparation of the scientific article: budget of university's scientific project

Н. Ткаченко, д-р екон. наук, проф.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна,

О. Кривицька канд. екон. наук, доц.

Національний університет "Острожская академия", Острог, Україна

СОВРЕМЕННАЯ ПРАГМАТИКА СТРАХОВОГО ПОСРЕДНИЧЕСТВА ПРИ СТРАХОВАНИИ ЖИЗНИ В УКРАИНЕ

В статье исследованы практические аспекты деятельности страховых посредников в Украине. Систематизированы показатели деятельности страховых посредников в организации страхования жизни в Украине за 2012-2016 гг. Приведены определения страхового посредника в широком и узком смысле. Определены цели деятельности страховых посредников. Схематично отражено общее и различное в деятельности ключевых представителей страхового посредничества – страховых агентов и страховых брокеров.

Ключевые слова: страхование жизни; страховые платежи; страховые посредники; агенты; брокеры

N. Tkachenko, Doctor of Sciences (Economic), Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine,
O. Kryvytska, PhD in Economics, Associate Professor
National University "Ostroh Academy", Ostroh, Ukraine

CURRENT PRAGMATIC SITUATION OF INSURANCE BROKING IN LIFE INSURANCE IN UKRAINE

The article investigates the practical aspects of the activity of insurance intermediaries in Ukraine. The structure and dynamics of insurance payments for life insurance in Ukraine as a whole, as well as in the context of residents and non-residents, are analyzed. The share of insurance intermediaries in the realization of life insurance services in Ukraine is revealed. The indexes of insurance intermediaries in the organization of life insurance in Ukraine for 2012-2016 are systematized. In the article mention that insurance intermediaries stay in not active phase in their activity in life insurance sphere. The definition of the insurance intermediary is defined in broad and narrow terms. The purpose of the activity of insurance intermediaries is determined. Schematically shows the common and excellent in the activities of the key representatives of insurance mediation – insurance agents and insurance brokers. It is argued that insurance intermediaries have the opportunity to become key players in life insurance, since they are the ones who can reach potential insurers in the shortest possible time. It is also noted that the further development of life insurance will largely depend on the professionalism of the insurance intermediary. Noted the appropriate identification of a life insurance intermediary with a financial advisor.

Key words: life insurance; insurance payments; insurance intermediaries; agents; brokers.

References (in Latin): Translation / Transliteration/ Transcription

1. Makhortov, Yu.O., Telishko, N.O., 2009. The role of insurance brokers in the development of the insurance market of Ukraine. Economic Bulletin of Donbas. 4(18). Available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/23816/22-Makhortov.pdf?sequence=1>
2. Prykazyuk, N.V. Activity of insurance brokers in Ukraine and its regulation. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1780>
3. Panchenko, O.I., Soroka, A. V., 2015. Market of insurance intermediaries in the conditions of macroeconomic instability. Problems and prospects of economy and management. 3(3), pp. 265-272.
4. Nalukova, N.I., 2016. Insurance mediation in the context of balancing the interests of insurers and policyholders. Global and national problems of the economy. 10. Available at: <http://global-national.in.ua/issue-10-2016/18-vipusk-10-kviten-2016-r/2005-nalukova-n-i-strakhove-poserednitstvo-u-konteksti-zabezpechennya-zbalansovanosti-interesiv-strakhovikiv-i-strakhuvainikiv>.

5. Bacho, R.J., 2011. Activities of insurance brokers as subjects of insurance business in the realities of Ukraine. Bulletin of the Zhytomyr State Technological University. Series: Economic Sciences. 1(55). Available at: <http://ven.ztu.edu.ua/article/view/65289/61361>.
6. Knejsler, O.V., 2013. Insurance mediation in the reinsurance market. Actual problems of the economy. 1(139), pp. 154-159.
7. Law of Ukraine "On Insurance" dated March 7, 1996 No 85/96-BP. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.
8. CMU Resolution "On the Procedure for the Activities of Insurance Intermediaries" of 18.12.1996 No 1523. Available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1523-96-%D0%BF>.
9. Golovachova, S.A., 2015. Legal status of insurance brokers: problem aspects. Available at: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2015/6_2_2015/part_2/13.pdf.
10. Pikus, R., Tereshchenko, O., 2009. International experience of insurance intermediaries. Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economy. 107/108, pp. 20-23.
11. Consolidated reporting data of the National Commission, which carries out state regulation in the field of financial services markets. Available at: <http://nfp.gov.ua/content/konsolidovani-zvitni-dani.html>.
12. Ukrainian insurance market: consolidated dynamics of the main indicators of the insurance market. Available at: http://fspu.com.ua/statystyka_ukrainskyj_strahovyj_rynok.

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2017; 5(194): 50-58

УДК 336.145:330.34+332.122(477)

JEL classification: G23, H55

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2017/194-5/8>

Д. Третяк, канд. екон. наук, асист.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В ОСОБИСТОМУ СТРАХУВАННІ НА ПРИКЛАДІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

З метою пошуку шляхів інноваційного розвитку особистого страхування було узагальнено проблеми та стримуючі чинники, які не дозволяють розвиватися особистому страхуванню як окремій галузі страхування. До цих проблем віднесено: відсутність розвинутої страхової інфраструктури, низьку страхову культуру, незавершену реформу у галузі медичного страхування та пенсійного забезпечення, повільні темпи реструктуризації економіки, низький рівень платоспроможності населення, затяжна політична криза, ненадійність страхових компаній. Аналіз світових тенденцій розвитку страхового бізнесу показав, що перемогу в конкурентній боротьбі отримують ті страхові компанії, які будуть готові запропонувати своїм клієнтам детальний аналіз ризиків та інноваційні страхові продукти. На основі зарубіжного досвіду було запропоновано інноваційні напрями розвитку особистого страхування в Україні. Зокрема, в ході дослідження виявлені різноманітні шляхи інноваційного вдосконалення страхування життя, медичного страхування та страхування від нещасних випадків та розроблено пропозиції розширення асортименту страхових продуктів і каналів збуту з даних видів страхування.

Ключові слова: особисте страхування, інновації, страхування життя, медичне страхування, страхування від нещасних випадків.

Постановка проблеми. Особисте страхування несе в собі серйозне соціальне навантаження, оскільки спрямоване на стабілізацію добробуту населення. У той же час це важливий напрямок комерційної діяльності, особливий сектор ринкової економіки. В останні роки проявляється тенденція до зростання попиту на накопичувальні види особистого страхування та зокрема на змішане страхування життя, страхування з метою забезпечення дитини, страхування додаткової пенсії. Обмеженість бюджетних ресурсів, а також засобів системи обов'язкового медичного страхування породжує потребу в додатковому медичному страхуванні та страхуванні від нещасних випадків. Поширення довгострокових видів страхування – змішаного, страхування на користь дітей, пенсійного – має велике значення, воно позитивно впливає на економіку країни в цілому, оскільки, по-перше, надає стійкі кредитні ресурси для інвестування виробничій сфері і, по-друге, сприяє відтоку грошей з каналів обігу, пом'якшуючи інфляцію і врівноважуючи баланс грошових доходів і витрат населення. Розвиток медичного страхування так само, як і пенсійного, здатне знизити соціальну напруженість в суспільстві. З одного боку, в даний час збільшується попит на страхові послуги. З іншого – сучасний стан вітчизняної економіки стримує розвиток особистого страхування і ставить перед страховиками ряд викликів. Економіка все ще характеризується нестійкістю, зберігаються структурні диспропорції, недостатня інвестиційна активність, доходи деякої частини населення нижчі прожиткового мінімуму, невеликий споживчий попит, негативний вплив має інфляція. Стимує розвиток особистого страхування в Україні і невисока чисельність середнього класу, який виявив би масовий попит на необхідні сім'ям види особистого страхування. Недостатня пла-

тоспроможність населення негативно впливає на розвиток накопичувальних видів страхування життя. Відносно високі ціни на страхові послуги в добровільному медичному страхуванні привели до переваги колективних договорів, оплачуваних підприємствами за рахунок прибутку від господарської діяльності. Необхідність комплексного вирішення цих проблем визначила актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати досліджень у сфері особистого страхування узагальнені в публікаціях широкого кола вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як: Т.М. Артюк, В.Д. Бігдаш, В.А. Борисова, С.О. Булгакова, Н.М. Внукова, О.О. Гаманкова, О.Й. Жабинець, О.Д. Заруба, А.М. Єрмошенко, М.С. Клапків, А.Я. Кузнецова, М.В. Мних, О.В. Огаренко, С.С. Осадець, В.Й. Плиса, М.В. Римар, Т.А. Ротова, В.В. Фурман, К. В.Шелехов а також зарубіжні – Н.Ф. Галагуза, Д. Блад, Л.А. Орланюк-Малицька, Ю.В. Панков, Г.І. Фалін, Т.А. Федорова, О.А. Шахов, Р.Т. Юлдашев та інші.

Методологія У статті використовувалися комплекс загальнонаукових та спеціальних методів, зокрема: системного аналізу, абстракції та аналогії – для з'ясування соціально-економічної сутності особистого страхування; функціональний аналіз, класифікація та типологія – для визначення структури особистого страхування, типологізації видів, соціально-економічних ризиків і шансів; економіко-статистичні методи (групування, графоаналітичний) – для характеристики стану та визначення проблем особистого страхування в Україні та ін.

Мета статті – розробка теоретичних та практичних засад функціонування особистого страхування із врахуванням властивих йому соціально-економічних ризиків, систематизація напрямів подальшого інновацій-